

ANDRZEJ RACZEK

1. Dane osobiste (imię, nazwisko, stopień, wiek, zawód i stan cywilny):

Plutonowy Andrzej Raczek, 32 lata, posterunkowy Policji Państwowej, kawaler.

2. Data i okoliczności zaareztowania:

11 lipca 1940 roku z obozu internowanych w Wiłkomierzu na Litwie, bezpośrednio po wkroczeniu wojsk sowieckich na Litwę.

3. Nazwa obozu, więzienia, miejsca przymusowych robót:

Od 14 lipca 1940 do 15 maja 1941 – obóz śledczy w Kozielsku na południowy wschód od Smoleńska. Od 15 maja do 15 lipca 1941 – obóz pracy przymusowej Ponoj na Półwyspie Kolskim.

4. Opis obozu, więzienia itp. (teren, budynki, warunki mieszkaniowe, higiena):

Kozielsk. Budynki po byłym klasztorze prawosławnym, zniszczone; mieszkania w dawnych cerkwiach, prycze trzypiętrowe, ciasno, przeciętnie 50 cm szerokości pryczy na osobę, warunki higieniczne wystarczające.

Ponoj. Budynków nie ma żadnych oprócz namiotów, tundra, poślanie z mchu na błotnistym gruncie, zakwaterowanie w wykopanej jamie lub pod gołym niebem, warunki higieniczne – żadne, brak mydła.

5. Skład jeńców, więźniów, zesłańców (narodowość, kategoria przestępstw, poziom umysłowy i moralny, wzajemne stosunki etc.):

W Kozielsku około 40 proc. to oficerowie Wojska Polskiego i Policji Państwowej, reszta: policja, Straż Graniczna, żandarmeria, Korpus Ochrony Pogranicza. Przeważnie narodowość polska, poziom umysłowy dość wysoki, morale poza wyjątkami dość duże, stosunki towarzyskie dobre.

6. Życie w obozie, więzieniu itp. (przebieg przeciętnego dnia, warunki pracy, normy, wynagrodzenie, wyżywienie, ubranie, życie koleżeńskie i kulturalne etc.):

W Kozielsku poza pracami związanymi z obozem (kuchnie, elektrownie, piekarnie) do pracy nie wysyłano, wyżywienie wystarczające. Zorganizowano we własnym zakresie chór

i orkiestrę smyczkową. Filmy sowieckie o charakterze propagandowym, odczyty członków NKWD agitacyjno-propagandowe. Warunki pracy na Półwyspie Kola: 12 godzin pracy na dobę na dwie zmiany (noce polarne) bez wynagrodzenia, wyżywienie bardzo marne (200 gramów chleba i dwa razy na dzień zupa), spanie pod namiotami z prześcieradeł lub koców. Praca przy budowie dróg i lotniska.

7. Stosunek władz NKWD do Polaków (sposób badania, tortury, kary, propaganda komunistyczna, informacje o Polsce etc.):

Stosunek NKWD [do nas] jako do grupy inteligenckiej wybitnie negatywny, co ujawniało się w badaniach śledczych przy zastosowaniu metod dokuczania na tle moralnym: kilkugodzinne i kilkukrotne badania w dzień i w nocy na jeden i ten sam temat. Między innymi starano się wydobyć wiadomości o organizacji armii (oficerów), [żądano] wydania konfidentów i informatorów (policja), nastawiano jednych przeciw drugim przebywającym w obozie za obietnicę zwolnienia z obozu lub poprawy bytu rodziny itp.

8. Pomoc lekarska, szpitale, śmiertelność (wymienić nazwiska zmarłych):

Pomoc lekarska na ogół dobra, zwłaszcza ze strony lekarzy Polaków pracujących w ambulanсах [ambulatoriach]. Brak lekarstw utrudniał leczenie. Należy wymienić ofiarną pracę dr. por. Masalskiego. Śmiertelność mała (trzy wypadki samobójstwa).

9. Czy i jaka była łączność z krajem i rodziną?

Łączności z krajem nie było. Korespondencja: zezwalano na pisanie jednego listu na miesiąc, odpowiedzi – jeśli były – nie zawsze adresat otrzymywał, gdyż listy były często niszczone w jego oczach za odmowę zeznań w czasie badania.

10. Kiedy został zwolniony i w jaki sposób dostał się do armii?

Zwolniony z obozu po zawarciu umowy polsko-sowieckiej. Do armii polskiej wstąpiłem 24 sierpnia 1941 roku, po przyjeździe pułkownika Sulik-Sarnowskiego i komisji ochotniczo-werbunkowej w Suzdalu.